

رعایت حقوق دانشگاه تعهد اصالت و

اینجانب مهسا شکرانی دیزج دانشجوی رشته ی طراحی شهری دانشکده معماری و شهرسازی با شماره ی دانشجویی ۹۱۱۳۰۵۰۳ و نویسنده ی پایان نامه ی تحلیل تاثیر شکل فضاهای شهری بر بروز جرائم محیطی- تحلیلی یکپارچه با استفاده از آیزووویست و چیدمان فضا (نمونه مطالعه: شهر ارومیه) مسئولیت صحت و اصالت تمام مندرجات پایان نامه ی تحصیلی خود را برعهده می گیرم و اقرار می نمایم تمامی مراحل تهیه ی آن با احترام به اصل امانت می باشد و چنانچه در هر مرحله ای خلاف آن ثابت گردد، کلیه ی عواقب ناشی از محرومیت ها و سلب امتیازات کسب شده به جهت ارایه ی پایان نامه ی مخدوش، بر عهده ی اینجانب خواهد بود.

نام و نام خانوادگی

امضا

تاریخ

مالکیت نتایج و حق نشر

تمامی حقوق مادی و معنوی این پایان نامه تحصیلی متعلق به دانشگاه هنر اسلامی تبریز است و هر گونه نقل مطالب با ذکر نام دانشگاه هنر اسلامی تبریز، نام استاد راهنما و دانشجو بلامانع است.

تمامی حقوق مادی و معنوی این پایان نامه تحصیلی و محصولات آن (کتاب، برنامه های رایانه ای و تجهیزات ساخته شده) متعلق به دانشگاه هنر اسلامی تبریز می باشد. این مطلب باید به نحو مقتضی در تمامی تولیدات اشاره شده ذکر شود.

دانشجویان در صورتی می توانند نسبت به چاپ مقاله ی مستخرج از پایان نامه ی خود اقدام کنند که مقاله به تأیید استاد راهنما رسیده باشد. همچنین به هنگام چاپ مقاله ذکر نام استاد راهنما و مشاور ضروری است. عدم رعایت هریک از موارد فوق موجب پیگرد قانونی است.

شماره:

تاریخ:

بسمه تعالی

صور تجلسه ارزشیابی دفاع پایان نامه

طبق درخواست شماره ی مورخ دبیر تحصیلات تکمیلی دانشکده ی و مجوز شماره ی

..... مورخ اداره ی تحصیلات تکمیلی دانشگاه، جلسه ی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

آقای/خانم..... به شماره دانشجویی..... در رشته..... گرایش.....

تحت عنوان:..... به ارزش واحد، در ساعت..... مورخ..... در

حضور هیئت داوران مرکب از:

۱- استاد راهنما امضاء

۲- استاد مشاور امضاء

۳- عضو هیئت داوران امضاء

۴- عضو هیئت داوران امضاء

۵- نماینده اداره ی تحصیلات تکمیلی امضاء

برگزار شد و با نمره ی..... و درجه ی..... ارزشیابی گردید.

مدیر اداره ی تحصیلات تکمیلی دانشگاه

با سلام، با توجه به برگزاری جلسه ی دفاع دانشجو..... در تاریخ..... موارد فوق مورد تأیید می باشد.

دکتر.....

دبیر شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده ی.....

تاریخ امضاء

به نام خدا
دانشگاه هنر اسلامی تبریز
دانشکده ی معماری و شهرسازی

پایان نامه کارشناسی ارشد

این رساله با عنوان " تحلیل تاثیر شکل فضاهای شهری بر بروز جرائم محیطی - تحلیلی یکپارچه با استفاده از

آیزوویست و چیدمان فضا (نمونه مطالعه: شهر ارومیه) توسط "مهسا شکرانی دیزج" در تاریخ

با نمره

و درجه ارزشیابی عالی/بسیار خوب/خوب در حضور هیات داوران با موفقیت دفاع شد.

هیات ممتحنین:

امضاء..... استاد راهنما:.....

امضاء..... استاد راهنمای همکار:.....

امضاء..... استاد مشاور:.....

امضاء..... استاد داور:.....

امضاء..... استاد داور:.....

دانشگاه هراسلای تبریز
۱۳۷۸

دانشکده ی معماری و شهرسازی

پایان نامه

جهت اخذ درجه ی کارشناسی ارشد

رشته طراحی شهری

عنوان:

تحلیل تأثیر شکل فضاهای شهری بر بروز جرائم محیطی تحلیلی

یکپارچه با استفاده از آیزووویست و چیدمان فضا

(نمونه مطالعاتی: محلات شهر ارومیه)

نگارش:

مهسا شکرانی

استاد راهنما:

آقای دکتر میرغلامی

آقای دکتر حق پرست

استاد مشاور:

آقای دکتر شکیبامنش

بهمن ماه ۱۳۹۳

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم به پاس تمامی حمایت ها و مهربانی های بی دریغشان

و خواهر مهربانم که همیشه همراهم بوده است

با تشکر از:

- آقایان دکتر میر غلامی و دکتر حق پرست که در تمامی مراحل تهیه و تدوین پایان نامه راهنمایم بودند.
- آقای دکتر شکیبا منش که صمیمانه در تدوین پایان نامه مرا یاری رساندند.
- تمامی اعضای هیئت علمی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز به پاس زحماتشان در طول دوره تحصیلی.
- همکاران عزیزم در مهندسین مشاور طرح و آمایش که همواره از نقطه نظرات ارزشمندشان بهره جسته ام.
- و دوست عزیزم یگانه بابالو

چکیده:

امروزه توجه به مفهوم امنیت شهروندان به عنوان یکی از اولویت های اساسی حرفه مندان و تئوری پردازان شهری تبدیل شده است. جدای از اثرات اجتماعی و فرهنگی ناشی از برنامه ریزی و طراحی محیط های امن شهری بر الگوهای رفتار شهروندی و بهبود کیفیت محیطی فضاهای شهری، تبیین ویژگی ها و اثرات مترتب بر نقش کالبدی شهر بر کاهش جرائم شهری و یا کاستن از وقوع جرم، موضوع مستقل و با اهمیتی است که در قالب تئوری های نوین شهرسازی مورد بحث قرار گرفته است. این مطالعه در نظر دارد تا با توجه به اصول و شرایط متفاوت اجتماعی حاکم بر جامعه محلی ایران، به کاربست نظریات فوق پردازد و میزان انطباق پذیری آن را در شهر ارومیه مورد آزمون قرار دهد و بررسی نماید که آیا فضاهای شهری و محلات ما اگر حضورپذیر و دارای دسترسی و نفوذپذیری بیشتری باشند امن تر خواهند بود و یا برعکس؟ هرچه محلات و فضاهای شهری خلوت تر و غریبگتر باشند، امن تر خواهند بود؟ البته مورد تأکید پژوهش حاضر در زمینه جرائم، سرقت می باشد که شامل سرقت از منزل، سرقت موتورسیکلت و دوچرخه، سرقت از مغازه و کیف قاپی می باشد که برای سنجش تأثیر محیط کالبدی بر بروز جرائم محیطی از نظریه چیدمان فضا و آیزووویست استفاده شده است و متغیرهای مربوط به بعد کالبدی و رابطه آن با امنیت سنجیده شده است. البته به طور مختصر متغیرهای اجتماعی مانند میزان درآمد، اشتغال، مالکیت و ... نیز در تحلیل ها مورد بحث قرار گرفته اند. اما تأکید پژوهش حاضر بیشتر بر بعد کالبدی فضاهای شهری می باشد و بعد اجتماعی نیاز به مطالعات مبسوط تری دارد. وجه متمایز کننده این پژوهش بررسی مکان محور جرائم شهری و بررسی دقیقی است که از امنیت عینی صورت گرفته است. این مطالعه در ۳ سطح مورد بررسی قرار گرفته است. سطح کلان که ارتباطات را در کل شهر مد نظر قرار داده است، سطح میانی که در حوزه محلی و بر مبنای حرکت مناسب برای عابر پیاده در نظر گرفته شده است و سطح خرد که فضاهای خرد شهری شامل میادین و خیابان ها می باشد. در تحلیل نتایج، از روش رگرسیون چند متغیری استفاده شده است. نتایج حاصل از تحلیل ها نشان می دهد که از بین ابعاد کالبدی مورد بحث، مقیاس خرد مربوط به دید به فضا، در مقایسه با مقیاس کلان تر چیدمان فضایی، تأثیر بیشتری بر بروز جرائم دارد که در هر سطح، یکی از متغیرها دارای تأثیر بیشتری بوده است. در نهایت با توجه به یافته های پژوهش، راهکارهایی برای ایجاد فضاهای امن تر ارائه خواهد گردید.

کلمات کلیدی: جرائم فرصت طلبانه (سرقت) - امنیت - چیدمان فضا - آیزووویست

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
یک	چکیده:
۱	فصل اول: طرح تحقیق
۱-۱	۱-۱- مقدمه:
۲-۱	۲-۱- بیان مسأله / شرح موضوع:
۳-۱	۳-۱- سؤال های تحقیق:
۴-۱	۴-۱- فرضیه های تحقیق:
۵-۱	۵-۱- نوع تحقیق بر اساس هدف:
۶-۱	۶-۱- راهبردهای انجام تحقیق:
۷-۱	۷-۱- رویکردهای نظری تحقیق:
۸-۱	۸-۱- ضرورت و اهداف طرح تحقیق:
۹-۱	۹-۱- پیشینه موضوع:
۱۰-۱	۱۰-۱- روش و فرآیند انجام تحقیق:
۱۱-۱	۱۱-۱- جامعه آماری و تعداد نمونه و روش نمونه گیری
۱۲-۱	۱۲-۱- ابزار و روش های گردآوری اطلاعات
۱۳-۱	۱۳-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۴-۱	۱۴-۱- چارچوب پژوهشی تحقیق
۱۵	فصل دوم: مرور ادبیات تحقیق
۱۵-۲	۱-۲- مقدمه:
۱۵-۲-۲	۲-۲- امنیت
۱۵-۲-۲-۱	۱-۲-۲- تعاریف
۱۶-۲-۲	۲-۲-۲- ابعاد مختلف امنیت و اهمیت آن:

۱۹	۳-۲-۲- امنیت شهری
۲۰	۳-۲- پیشگیری از جرائم
۲۱	۴-۲- انواع جرائم
۲۲	۵-۲- مبارزه با جرائم در جهت ارتقاء امنیت
۲۳	۶-۲- رویکرد مکانی پیشگیری از جرم
۲۵	۷-۲- نظریه های کلاسیک پیشگیری از جرم:
۲۵	۱-۷-۲- نظریه الیزابت وود:
۲۶	۲-۷-۲- نظریه جین جیکوبز در خصوص رابطه امنیت، سرزندگی و ساختار فضایی شهر
۲۶	۱-۲-۷-۲- عوامل مؤثر بر امنیت و سرزندگی
۲۹	۳-۷-۲- اسکار نیومن و نظریه فضای قابل دفاع
۳۰	۲-۳-۷-۲- عناصر تشکیل دهنده طراحی فضای قابل دفاع
۳۳	۴-۷-۲- پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی (CPTED)
۳۷	۵-۷-۲- مطالعات فیشر و نسر
۳۸	۶-۷-۲- تئوری پنجره های شکسته
۴۰	۷-۷-۲- کانون های جرم خیز
۴۲	۸-۲- تئوری های نوین مکان محور
۴۲	۱-۸-۲- نظریه نحو یا چیدمان فضا
۴۴	۹-۲- انتقادات به رویکردهای مکانی پیشگیری از جرائم
۴۴	۱۰-۲- مقایسه تئوری های کلاسیک و نوین مکان محور در مورد پیشگیری از جرائم
۴۷	۱۱-۲- عوامل و شاخص های مؤثر بر بروز جرائم و زوال امنیت
۴۸	۵-۳- معیارهای مکانی خلق فضاهای شهری امن
۴۹	۱۱-۲- جمع بندی و نتیجه گیری
۵۲	فصل سوم: نحو فضا و آیزووویست و رابطه آنها با پیشگیری از جرم
۵۲	۱-۳- مقدمه:
۵۳	بخش اول: روش های مورد استفاده و رابطه آن ها با پیشگیری از جرائم

۵۳	چیدمان فضا	۲-۳
۵۳	پیشینه روش چیدمان فضا	۱-۲-۳
۵۴	مفاهیم مرتبط با چیدمان فضایی	۲-۲-۳
۵۴	نظریه حرکت طبیعی	۱-۲-۲-۳
۵۶	نظریه اقتصاد حرکت	۲-۲-۲-۳
۵۶	ترکیب فضایی / پیکربندی فضایی	۳-۲-۲-۳
۵۹	نقشه محوری	۴-۲-۲-۳
۵۹	فضای محدب	۵-۲-۲-۳
۶۰	اتصال	۶-۲-۲-۳
۶۱	ارزش کنترل	۷-۲-۲-۳
۶۱	عمق	۸-۲-۲-۳
۶۲	هم پیوندی	۹-۲-۲-۳
۶۵	وضوح	۱۰-۲-۲-۳
۶۷	چیدمان فضا و جرائم شهری	۳-۲-۳
۶۹	آیزوویست	۳-۳
۶۹	پیشینه آیزوویست	۱-۳-۳
۷۳	مطالعات صورت گرفته در زمینه آیزوویست	۲-۳-۳
۷۵	ادغام آیزوویست و تحلیل های دید	۳-۳-۳
۷۶	آیزوویست و جرائم شهری	۴-۳-۳
۷۸	رابطه تحلیلی میان چیدمان فضا و آیزوویست و جرائم شهری	۴-۳
۷۹	بخش دوم: مندولوژی و چارچوب مفهومی پژوهش	
۷۹	مدل مفهومی پژوهش	۵-۳
۸۲	روند پژوهش و مراحل تجزیه و تحلیل داده ها:	۶-۳
۸۴	روش تحلیل رگرسیون	۷-۳
۸۵	جمع بندی و نتیجه گیری:	۸-۳

۸۶	فصل چهارم: مطالعه موردی
۸۶-۱-۴	مقدمه:
۸۷-۲-۴	شناخت شهر ارومیه
۸۷-۱-۲-۴	موقعیت جغرافیایی شهر ارومیه
۸۸-۲-۲-۴	جغرافیای انسانی شهر ارومیه
۸۸-۱-۲-۲-۴	ترکیب قومی، دین و مذهب و لهجه‌های رایج در شهر ارومیه
۸۹-۳-۲-۴	ویژگیهای اجتماعی
۸۹-۱-۳-۲-۴	تحولات جمعیتی در شهر ارومیه
۹۰-۲-۳-۲-۴	ویژگیهای اجتماعی
۹۰-۳-۳-۲-۴	میزان باسواد
۹۱-۴-۲-۴	ویژگیهای اقتصادی
۹۱-۱-۴-۲-۴	جمعیت فعال، بیکار
۹۲-۲-۴-۲-۴	جمعیت شاغل و میزان اشتغال
۹۲-۵-۲-۴	خصوصیات کالبدی
۹۲-۱-۵-۲-۴	بررسی روند شکل‌گیری ساختار فضایی شهر ارومیه
۹۵-۳-۴	مراحل جمع‌آوری اطلاعات
۹۵-۱-۳-۴	بررسی جرائم و نحوه پراکنش آن‌ها در سطح شهر
۱۰۴-۲-۳-۴	کانون‌های جرم خیز
۱۰۵-۳-۳-۴	چیدمان فضایی
۱۱۴-۴-۳-۴	ابعاد اجتماعی تأثیر گذار بر جرائم شهری
۱۱۵-۴-۴	تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۱۵-۱-۴-۴	سرقت از منزل
۱۱۶-۲-۴-۴	سرقت از مغازه
۱۱۸-۳-۴-۴	سرقت موتورسیکلت
۱۱۹-۴-۴-۴	کیف قاپی

۱۲۳.....	۴-۵- تحلیل های آیزوویست
۱۲۴.....	۴-۶- تحلیل های مرتبط با چیدمان فضایی
۱۳۶.....	۴- جمع بندی و خلاصه فصل:
۱۳۷.....	فصل پنج: نتیجه گیری و آزمون فرضیات
۱۳۷.....	۵-۱- مقدمه:
۱۳۷.....	۵-۲- آزمون فرضیات:
۱۳۹.....	۵-۳- نتیجه گیری:
۱۴۳.....	۵-۴- پیشنهادات:
۱۴۴.....	۵-۵- پیشنهاداتی برای پژوهش های آتی:
۱۴۶.....	منابع و مأخذ:
۱۵۴.....	abstract

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۶.....	جدول ۱-۲- ابعاد مختلف امنیت
۱۸.....	جدول ۲-۲- جایگاه ایمنی و امنیت در نظریات مختلف
۱۸.....	جدول ۲-۳- مؤلفه های کیفیت مطلوب شهری
۲۹.....	جدول ۲-۴- ویژگی های حاکم بر تفکرات جین جیکوبز در زمینه امنیت
۳۲.....	جدول ۲-۵- ویژگی های حاکم بر تفکرات اسکار نیومن پیرامون فضای قابل دفاع
۳۶.....	جدول ۲-۶- راهکارها و پیشنهادات اجرایی در اصول مطرح شده در رویکرد CPTED
۴۵.....	جدول ۲-۷- مقایسه تطبیقی نظریات نیومن و CPTED
۴۶.....	جدول ۲-۸- مقایسه تطبیقی نظریات جیکوبز و هیلیر
۵۰.....	جدول ۲-۹- مقایسه نظریات پایه در رابطه با امنیت
۸۹.....	جدول ۴-۱- جمعیت و متوسط رشد سالانه
۹۵.....	جدول ۴-۲- نمونه ای از اطلاعات سرقت از منزل
۹۷.....	جدول ۴-۳- تعداد جرائم سرقت به تفکیک آن ها در سال ۹۲ در شهر ارومیه

جدول ۴-۴- میزان جرائم مختلف به تفکیک مناطق مختلف.....	۱۰۱
جدول ۴-۵-اطلاعات مربوط به چیدمان فضایی شهر ارومیه.....	۱۱۱
جدول ۴-۶- بلوک های آماری سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۰.....	۱۱۴
جدول ۴-۷- نحوه تغییر متغیرهای مختلف در ارتباط با جرائم در ۶ خیابان ارومیه.....	۱۲۱
جدول ۴-۸- بازخوانی چارچوب مفهومی پژوهش.....	۱۲۵
جدول ۴-۹- متغیرهای مورد بررسی در ارتباط با امنیت.....	۱۲۶
جدول ۴-۱۰- تاثیر متغیرهای مورد بررسی بر سرقت از منزل.....	۱۲۶
جدول ۴-۱۱- تاثیر متغیرهای مورد بررسی بر سرقت از مغازه.....	۱۲۸
جدول ۴-۱۲- تاثیر متغیرهای مورد بررسی بر سرقت موتورسیکلت و دوچرخه.....	۱۳۰
جدول ۴-۱۳- تاثیر متغیرهای مورد بررسی بر کیف قاپی.....	۱۳۱
جدول ۴-۱۴- تاثیر متغیرهای مورد بررسی بر میزان جرائم به طور کلی.....	۱۳۳
جدول ۴-۱۵- تاثیر متغیرهای مرتبط با آیزوویست و میزان جرائم.....	۱۳۵

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۷	شکل ۱-۱- نقشه آیزوویست.....
۳۸	شکل ۲-۱- شاخصه های پناهگاه، چشم انداز و فرار.....
۳۹	شکل ۲-۲- تئوری پنجره های شکسته.....
۴۱	شکل ۲-۳- سه نوع کانون جرم خیز فضایی.....
۵۵	شکل ۳-۱- ارتباط بین جاذب های فضایی، حرکت و پیکره بندی فضایی.....
۵۷	شکل ۳-۲- مثالی در درک پیکره بندی فضایی.....
۵۸	شکل ۳-۳- بررسی مفهوم ترتیب فضایی.....
۵۹	شکل ۳-۴- فضای محدب و مقعر.....
۶۰	شکل ۳-۵- ابزارهای چیدمان فضایی.....
۶۳	شکل ۳-۶- خطوط محوری و گراف توجیهی.....
۶۴	شکل ۳-۷- مثالی از تحلیل های چیدمان فضا.....
۶۶	شکل ۳-۸- وضوح.....
۶۷	شکل ۳-۹- نمایش میزان وضوح سیستم های شهری.....
۶۸	شکل ۳-۱۰- نقشه مقدار هم پیوندی و جرائم منطقه بارنسبری لندن.....
۷۰	شکل ۳-۱۱- معرفی آیزوویست.....

شکل ۴-۱- موقعیت محدوده مورد مطالعه.....	۸۸
شکل ۴-۲- تصویر ماهواره ای از شهر ارومیه.....	۹۴
شکل ۴-۳- نحوه ترسیم خطوط محوری در یک فضای نمونه.....	۱۰۶
شکل ۴-۴- نحوه ترسیم خطوط محوری.....	۱۰۶
شکل ۴-۵- مقایسه ای از انواع جرائم در خیابان امام.....	۱۲۲

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار ۲-۱- عوامل مؤثر بر بروز جرائم.....	۴۷
نمودار ۲-۲- معیارهای مکانی خلق فضاهای شهری امن.....	۴۸

فهرست نقشه ها

عنوان	صفحه
نقشه ۴-۱- نقشه شهر ارومیه در سال ۱۳۱۲.....	۹۲
نقشه ۴-۳- نقشه شهر ارومیه در سال ۱۳۳۵.....	۹۳
نقشه ۴-۳- نقشه شهر ارومیه در ۱۳۵۳.....	۹۳
نقشه ۴-۴- روند توسعه ادواری شهر ارومیه.....	۹۴
نقشه ۴-۵- پراکنش سرقت از منزل در سطح شهر.....	۹۷
نقشه ۴-۶- پراکنش سرقت دوچرخه و موتورسیکلت در سطح شهر.....	۹۸
نقشه ۴-۷- پراکنش سرقت از مغازه در سطح شهر.....	۹۸
نقشه ۴-۸- توزیع و پراکنش جرائم کلی مربوط به سرقت در سطح شهر.....	۹۹
نقشه ۴-۹- پراکنش کیف قاپی در سطح شهر.....	۹۹
نقشه ۴-۱۰- محدوده مناطق مختلف شهر ارومیه.....	۱۰۰
نقشه ۴-۱۱- پخشایش جرائم در محدوده مناطق مختلف شهر ارومیه.....	۱۰۱
نقشه ۴-۱۲- قسمت هایی از منطقه ۳ که در حال ساخت و ساز می باشند.....	۱۰۲
نقشه ۴-۱۳- موقعیت منطقه ۴ به عنوان هسته تجاری شهر.....	۱۰۳
نقشه ۴-۱۴- نقشه کانون های جرم خیز.....	۱۰۴
نقشه ۴-۱۵- نقشه خطوط محوری.....	۱۰۷
نقشه ۴-۱۶- نمونه هایی بزرگنمایی شده از خطوط محوری.....	۱۰۸

- نقشه ۴-۱۷- نقشه هم پیوندی کلان $n=2$ شهر ارومیه ۱۰۹
- نقشه ۴-۱۸- نقشه هم پیوندی محلی $n=3$ شهر ارومیه ۱۱۰
- نقشه ۴-۱۹- کاربری اراضی وضع موجود شهر ارومیه ۱۱۲
- نقشه ۴-۲۰- ادغام نقشه کاربری اراضی و هم پیوندی فراگیر شهر ارومیه ۱۱۳
- نقشه ۴-۲۱- هم پوشانی نقشه هم پیوندی با پراکنش سرقت از منزل ۱۱۵
- نقشه ۴-۲۲- هم پوشانی نقشه هم پیوندی با پراکنش سرقت از منزل ۱۱۶
- نقشه ۴-۲۳- ادغام لایه های کاربری و هم پیوندی و میزان سرقت از منزل در خیابان امام ۱۱۷
- نقشه ۴-۲۴- هم پوشانی نقشه هم پیوندی با پراکنش سرقت موتورسیکلت ۱۱۸
- نقشه ۴-۲۶- ادغام لایه های کاربری و هم پیوندی و میزان سرقت موتورسیکلت در امتداد لبه پارک ۱۱۹
- نقشه ۴-۲۶- ادغام لایه های کاربری و هم پیوندی و میزان سرقت موتورسیکلت در خیابان امام ۱۱۹
- نقشه ۴-۲۷- هم پوشانی نقشه هم پیوندی با پراکنش کیف قاپی ۱۲۰
- نقشه ۴-۲۸- نمونه ای از نقاط انتخابی برای تحلیل های آیزوویست ۱۲۴

فصل اول: طرح تحقیق

۱-۱- مقدمه:

امروزه انسان و حضور او در فضاهای شهری به یکی از مسائل جدی طراحی شهری تبدیل شده است. لزوم ایجاد فضاهای شهری پویا و سرزنده، ما را به مؤلفه های اولیه ایجاد فضاهای سرزنده رهنمون می سازد. یکی از مؤلفه های بسیار مهم، امنیت در فضاهای شهری می باشد که از مهمترین عوامل متضمن حضورپذیری افراد در فضاهای شهری می باشد. نیاز به امنیت در مرتبه دوم هرم نیازهای اساسی مازلو^۱ قرار گرفته است. اهمیت این موضوع، نظریه پردازان بسیاری را به بحث در این باره هدایت کرده است. اما مکاتب و نظریات بسیار متفاوت و گاه متناقضی در این باره ارائه شده است. ایده فضاهای سرزنده و حضورپذیر که دارای نظارت اجتماعی می باشند و حضور غریبه ها به عنوان عاملی برای نظارت بیشتر و حفظ امنیت ارائه شده است که با نام فضاهای باز جیکوبز شناخته می شود و ایده مجتمع های محصور که در آن حضور غریبه ها به عنوان عامل مخدوش کننده امنیت مطرح شده است که در ایده فضاهای قابل دفاع اسکار نیومن مطرح شده است. آنچه هدف پژوهش حاضر می باشد تطبیق نظریات مختلف درباره امنیت با ویژگی های یکی از شهرهای ایرانی یعنی شهر ارومیه می باشد و تصمیم گیری در این باره که کدام نوع از فضاها در ایران امن تر به نظر می رسند. در راستای انجام پژوهش حاضر ابعاد کالبدی فضاهای شهری مورد تاکید قرار گرفته اند و از نظریه هایی مانند چیدمان فضا و آیزووویست برای حصول به نتایج استفاده شده است و ارتباط نتایج به دست آمده از شاخص های مورد مطالعه توسط رگرسیون چند متغیری مورد آزمون قرار گرفته است.

¹ - Maslow

۱-۲- بیان مسأله / شرح موضوع:

رابطه دو سویه انسان و محیط و تأثیر و تأثرات متقابل آن‌ها امری است که از دیرباز مورد توجه قرار گرفته است، به گونه ای که از محیط و عناصر آن برای تأثیرگذاری بر رفتار انسانی استفاده شده است. امروزه می توان با طراحی مناسب و آگاهانه برای شکل دادن به محیط و متقابلاً بر رفتارهای فردی و جمعی افراد استفاده کرد.

یکی از کاربردهای طراحی محیطی اثرگذاری بر نحوه ادراک انسان از فضا به منظور کاهش جرائم محیطی می باشد. افزایش امنیت محیطی (بر پایه چگونگی دریافت افراد از محیط پیرامونشان) در راستای بهبود فضاهای شهری از مهمترین رویکردهایی است که در جوامع پیشرفته در زمینه علوم اجتماعی، مدیریتی و طراحی محیط بدان توجه دارند. آنچه از امنیت به عنوان دریافتی عینی و ذهنی یاد می شود ناشی از ساختار و نحوه چیدمان محیط است (الماسی فر و انصاری، ۱۳۸۹: ۲۱).

امروزه دیدگاه‌ها و نظریات مختلفی مانند نظریات هیلیر، پیشگیری از جرائم از طریق طراحی محیطی^۱، مجتمع های محصور و ... در خصوص افزایش امنیت در فضاهای شهری مطرح شده است که هر یک طرفداران و منتقدان خاص خود را دارد. اما به طور کلی ریشه و خواستگاه تمامی این نظریات، دو دیدگاه و نظریه کلی در زمینه امنیت و طراحی کالبدی است که مربوط به نظریات اسکار نیومن و جین جیکوبز می باشد. با وجود تفاوت و تناقضات فراوان در هر یک از این روش ها، هر کدام مکانیزم هایی را برای به حداکثر رساندن کنترل اجتماعی از طریق طراحی محیطی ارائه می دهند. دیدگاه اول بر پایه کتاب فضاهای قابل دفاع اسکار نیومن عقیده دارد که حضور عده کثیری از افراد در یک فضا دقیقاً همان گمنامی را که مجرمان برای نیل به مقصودشان به دنبال آن هستند ایجاد می کند. بنابراین از نظر نیومن، بروز جرائم در مکان های کم تراکم، محیط های تک کاربره، همراه با دسترسی محدود برای غریبه ها، جایی که ساکنان می توانند غریبه ها و افراد مزاحم را تشخیص دهند، می تواند کم باشد. دیدگاه دوم که به نظریات جین جیکوبز در کتابش با عنوان مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی باز می گردد، حامی محیط های باز و نفوذپذیر و دارای اختلاط کاربری می باشد که در آن غریبه ها مانند ساکنان از فضاها استفاده می کنند که از حضور غریبه ها در کنار ساکنان به عنوان چشمان ناظر بر خیابان به عنوان بخشی از مکانیسم کنترل طبیعی استفاده می شود. این نظریات به عنوان راه حل های «بسته» و «باز» شناخته می شوند. این مطالعه در نظر دارد تا با توجه به اصول و شرایط متفاوت اجتماعی حاکم بر جامعه محلی ایران، به بررسی این دو نظریه بپردازد و آزمون این نظریات در فضاهای یکی از شهرهای ایران - ارومیه - باشد و آزمون برای بررسی میزان انطباق پذیری یا قدرت توضیح و

^۱ - CPTED

تیین هر یک در شرایط فضاهای این شهر باشد. نتایج به دست آمده مؤید این مطلب خواهد بود که آیا فضاهای شهری و محلات ما اگر حضورپذیر و دارای دسترسی و نفوذپذیری بیشتری باشند امن تر خواهند بود و یا برعکس؟ هرچه محلات و فضاهای شهری خلوت تر و غریبگزر باشند، امن تر خواهند بود؟

در این پژوهش سعی شده است تا متغیرهای رفتاری و اجتماعی از طریق روش های علمی مثل چیدمان فضا^۱ و آیزوویست^۲ سنجیده شود و کارایی آن ها در بررسی جرائم شهری بررسی گردد. البته لازم به یادآوری می باشد که تمرکز این مطالعه بر روی پدیده سرقت می باشد و تمام انواع جرائم مورد بحث قرار نگرفته اند. با توجه به اینکه هر یک از انواع جرائم خواستگاه ویژه ای را می طلبد و در شرایط ویژه ای رخ می دهد که ممکن است با جرائم دیگر متفاوت و گاه متناقض باشد، لذا سرقت از منزل، سرقت از مغازه، سرقت موتورسیکلت و دوچرخه و کیف قاپی هر یک به طور جداگانه و بر اساس آمار واقعی جرائم و مکان های مورد بروز آن ها، مورد تحلیل قرار گرفته اند.

۱-۳- سؤال های تحقیق:

سؤالات اصلی این پژوهش عبارتند از:

- ۱) آیا حضورپذیری بیشتر فضاها و افزایش تعداد کاربران در فضاهای شهری لزوماً باعث افزایش امنیت آن ها می شود؟
- ۲) رابطه بین متغیرهایی مانند امنیت شهری، حضورپذیری، نوع و میزان نظارت اجتماعی و میزان رؤیت پذیری فضاها در سطح شهر ارومیه چیست؟

سؤالات فرعی بر خواسته از سؤالات اصلی این تحقیق عبارتند از:

- ۱) افزایش ارتباط و اتصال فضاها (میزان نفوذپذیری) در سطح شهر ارومیه چه تأثیری بر میزان بروز انواع سرقت و افزایش یا کاهش امنیت دارد؟
- ۲) روش های نوین علمی مانند چیدمان فضا و آیزوویست تا چه میزان توانایی تییین و تحلیل مسائل مرتبط با فضاهای شهری مانند امنیت را دارند؟

¹ - space syntax

² - isovist

۳) تا چه میزان استناد به یکی از انواع نظریات مرتبط با امنیت مانند نظریه باز یا بسته می تواند راهکار مناسبی در جهت ارتقاء امنیت در شرایط ویژه شهر ارومیه باشد؟

۱-۴- فرضیه های تحقیق:

- ۱) حضورپذیری بیشتر فضاها و افزایش تعداد استفاده کنندگان از فضا ممکن است رابطه معنی داری با افزایش یا کاهش امنیت داشته باشد.
- ۲) امنیت شهری در ارتباط مستقیم با میزان رؤیت پذیری فضاهای شهری قرار دارد. به طوری که شکل فضا و ابعاد هندسی آن تأثیر مستقیم بر کاهش یا افزایش امنیت دارد.

۱-۵- نوع تحقیق بر اساس هدف:

با توجه به هدف تحقیق این پژوهش از نوع کاربردی می باشد که در نهایت سعی دارد امنیت را در شرایط ویژه یکی از شهرهای ایرانی - ارومیه - مورد سنجش قرار دهد و رویکردهایی را که می تواند باعث خلق فضاهای شهری امن گردد مورد شناسایی قرار دهد.

۱-۶- راهبردهای انجام تحقیق:

تحقیق فوق با توجه به هدف تحقیق به لحاظ روش شناسی از نوع تطبیقی می باشد و این مسأله را که حضور پذیری افراد و نحوه چیدمان فضاهای شهری باعث افزایش امنیت می شود و یا کاهش آن را مورد آزمون قرار می دهد. در حقیقت مقایسه ای می باشد بین ایده فضاهای باز جین جیکوبز و فضاهای بسته اسکار نیومن که انطباق پذیری آن ها را با شرایط و ویژگی های شهر ارومیه مورد آزمون قرار می دهد. در این مطالعه، اطلاعات مورد نیاز برای استفاده توسط روش های استفاده شده یعنی چیدمان فضا و آیزووویست بیشتر بر پایه اطلاعات هندسی فضاهای انتخابی خواهند بود. یعنی اطلاعات مربوط به ویژگی های مختلف هندسی فضاهای شهری ارومیه توسط روش های مذکور مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهند گرفت. در مرحله بعد سایر عوامل تاثیرگذار بر شکل گیری جرائم محیطی از طریق مشاهده مستقیم و بررسی های میدانی با استفاده از روش تحقیق همبستگی مورد ارزیابی و تحلیل قرار خواهند گرفت.